Lecturiada 2023. Nevoia de împrospătare sau cum să devii căutător în lumea în care trăiești

„Avem cele zece porunci. În complementaritate cu ele, propun zece nevoi umane. Ele își au rădăcinile în copilărie. Ar fi trebuit să facă obiectul educației și învățării, la toate vârstele. Dar nu prea se întâmplă acest lucru. Poate ne aude cineva; acum, la acest moment al unui nou început."
Solomon Marcus, *Zece nevoi umane de care educația ar trebui să țină seama*

▪ Am ajuns la a 14-a ediție a lecturiadelor, partea cea mai dinamică a „Cercurilor de lectură". Programul, ce se adresează elevilor de toate vârstele din România și Republica Moldova, se desfășoară on-line și „față în față" pe parcursul unui întreg an și se încheie cu o întâlnire la nivel național la care sunt invitați finaliștii diverselor secțiuni – elevi și profesori.

▪ Tema lecturiadei 2023 face parte din seria consacrată școlii și trimite direct la nevoia a doua din decalogul lui Solomon Marcus. Începută în 2021, cu „Școală și școli", când ucenicii solomonari, călare pe balauri, călătoreau în timp și spațiu în căutarea celei mai bune dintre școlile posibile, a continuat, folosind disponibilitea de joc redescoperită după doi ani de pandemie, cu „Jocul „de-a școala" în 2022, ca, „împrospătați la trup și la minte", să ne propunem în anul acesta să devenim veritabili exploratori ai lumii în care trăim, descoperind-o ca și cum am vedea-o acum pentru prima oară.

▪ Primul contact cu numele lui Solomon Marcus l-am avut în facultate când am frecventat un curs opțional construit pe baza cărții sale, „Poetica matematică". M-am înscris din curiozitate pentru că asocierea din titlu mi se părea exotică. Am susținut și un examen, dar recunosc că nu am fost tentată să merg mai departe. În schimb, după '90, am urmărit cu entuziasm intervențiile în domeniul educației ale profesorului Solomon Marcus. Pe fundalul schimbărilor profunde din învățământul românesc mi s-a părut o voce singulară, dar care se sincroniza cu alte câteva ale unor pedagogi din Franța și America. Când am avut prilejul, am participat direct la conferințele sale. Nu se putea să nu te contamineze entuziasmul vorbitorului, convingerea că totul e cu putință și depinde numai de noi, profesori și elevi, un nou început. În 2013 ne-a permis să preluăm pentru „Perspective" conferința, „De unde pornim?", susținută la un colocviu, organizat de asociația Learn&Vision. Se regăsesc în ea, ca de altfel și în alte intervenții, ideile sintetizate peste câțiva ani în „Zece nevoi umane…": problema principală a educației nu este „în ordinul cunoașterii", ci în a omenescului, lipsa motivației pentru învățare a tinerilor stă în incapacitatea noastră de a le da o motivație profundă a existenței, cuvintele-cheie ale adevăratei învățări sunt: „libertatea de a gândi cu capul nostru", de aici „dreptul de a eșua", „dreptul de a greși".

▪ La începutul primăverii lui 2016, Ioana Nanu i-a solicitat un interviu pentru „Consilier…". Era în spital, dar cu binecunoscuta-i amabilitate, a fixat întâlnirea peste două săptămâni. Nu s-au mai întâlnit.

▪ Momentul de vârf al lecturiadelor e întâlnirea din septembrie a finaliștilor diferitelor secțiuni ale programului, de fapt, un fel de „școală" înaintea deschiderii celei oficiale. Pe lângă ateliere, vizite de documentare, discuții cu personalități marcante din diferite domenii, se mai adaugă schimb de experiență și programe de interformare pentru profesori pe probleme de multiliteratie – toate având ca scop crearea unei comunități de cititori – profesori și elevi. Din septembrie 2016 numim întâlnirea de la Cluj, ca un modest omagiu adus savantului, „Școala solomonarilor lui Solomon Marcus". S-a potrivit ca figura solomonarului, emblematică pentru lecturiada din acel an („D-apoi cum să nu fie dac-o fost") să ne permită jocul de cuvinte. Iar intenția să ne determine să gândim mai coerent un program în care să aplicăm, pe de o parte, cultul cărții, efortul de durată și disciplina riguroasă în învățare a vechilor solomonari și, pe de alta, cele zece nevoi ale lui Solomon Marcus. La prima vedere s-ar părea că sunt principii educative care se exclud, dar în jocul nostru „de-a școala" am observat că se pot împăca și chiar complini. Ceea ce încercăm să facem e desigur un joc, dar important e că funcționează cu copii și profesori motivați și fericiți să învețe, chiar dacă se supun unor reguli stricte. Localul central al școlii este Biblioteca municipală Octavian Goga din Cluj al cărei hol central de o înălțime impresionantă (șase etaje) trimite la peștera solomonarilor. Dar există, după cum aflăm din scrisoarea de bun venit – amestec voit de limbaj arhaic cu terminologie pedagogică modernă – și alte locuri unde învățarea poate continua: sub cerul liber, printre oameni etc. Pe frontispiciul școlii sunt înscrise, desigur, cele 10 nevoi ale educației, iar ucenicii solomonari – elevi și profesori, deopotrivă – iau de la început contact cu regulamentul școlii ale cărui prime trei drepturi sunt: „Art. 1. Dreptul de a învăța și dreptul de a vă juca învățând, Art. 2. Dreptul de a vă mira și dreptul de a greși, Art. 3. Dreptul de a întreba, de a căuta singuri răspunsurile și de a judeca cu mintea voastră pe cele date de alții", iar unicul articol al Îndatoririlor sună așa: „Obligația de a vă folosi de drepturile de mai sus". Vă asigurăm că regulamentul nu e pus de nimeni la îndoială și se respectă *ad litteram*. Școala funcționează pe principii inter- și transdisciplinare; greșeala nu este sancționată, profesori sunt maeștrii solomonari: etnografi, ilustratori, fotografi, psihologi, jurnaliști ș.a., căile de învățare sunt: mirarea, întrebarea și căutarea, iar „produsele" sunt jocuri și întreceri, proiecte și portofolii.

▪ Ar mai fi multe de spus, dar nu mai avem spațiul potrivit. În situația aceasta nu ne rămâne decât să vă invităm să vă supuneți probelor care au mai rămas pentru acest an ca să obțineți un loc la Școala solomonarilor (www.lecturiadaelevilor.anpro.ro). Înclin să cred că lui Solomon Marcus i-ar plăcea o astfel de școală.

Monica Onojescu